

PRINCIPLES OF CRIMINAL LIABILITY

Viorica-Mihaela FRÎNTU

Lecturer PhD

Faculty of Educational Sciences, Law and Public Administration,
„Constantin Brâncuși” University of Târgu-Jiu

ABSTRACT: BY PRINCIPLES OF CRIMINAL LIABILITY WE UNDERSTAND THOSE BASIC, GUIDING IDEAS, WHICH ARE FOUND IN THE NORMS REGULATING CRIMINAL LIABILITY.¹

THE ARTICLE PRESENTS THE FOLLOWING PRINCIPLES: THE PRINCIPLE OF LEGALITY OF CRIMINAL LIABILITY, THE PRINCIPLE THAT CRIME IS THE SOLE BASIS OF CRIMINAL LIABILITY, THE PRINCIPLE OF HUMANISM, THE PRINCIPLE OF PERSONAL CRIMINAL LIABILITY, THE PRINCIPLE OF UNIQUENESS OF CRIMINAL LIABILITY, THE PRINCIPLE OF INEVITABILITY OF CRIMINAL LIABILITY, THE PRINCIPLE OF INDIVIDUALIZATION OF CRIMINAL LIABILITY, THE PRINCIPLE OF PRESCRIPTIBILITY OF CRIMINAL LIABILITY.

KEYWORDS: PRINCIPLE OF LEGALITY OF CRIMINAL LIABILITY, PRINCIPLE OF HUMANISM, PRINCIPLE OF INDIVIDUALIZATION OF CRIMINAL LIABILITY, PRINCIPLE OF PRESCRIPTIBILITY OF CRIMINAL LIABILITY

Prin principii ale răspunderii penale se înțeleg acele idei de bază, diriguitoare, ce se regăsesc în normele de reglementare a răspunderii penale.²

Ca instituție fundamentală a dreptului penal, și răspunderea penală este străbătută de principiile fundamentale ale dreptului penal care capătă un caracter specific în raport cu aceasta.³

a) Principiul legalității răspunderii penale

Principiul legalității este un principiu fundamental al întregului sistem de drept și al dreptului penal. În domeniul răspunderii penale principiul legalității presupune că apariția, desfășurarea, ca și soluționarea raportului penal are loc pe baza legii și în strictă conformitate cu aceasta.⁴

Legalitatea răspunderii penale presupune legalitatea incriminării și legalitatea sancțiunilor de drept penal.⁵

În Codul penal actual, principiul legalității este prevăzut în art. 1-2 Cod penal. Astfel, în art. 1 este reglementată legalitatea incriminării, iar în art. 2 legalitatea sancțiunilor de drept penal.¹

¹ Constantin Mitrache, Cristian Mitrache, *Drept penal român. Partea generală*, 2nd Edition, revised and enlarged, Universul Juridic Publishing House, Bucharest, 2016, p. 400.

² Constantin Mitrache, Cristian Mitrache, *op. cit.*, p. 400.

³ Ibidem.

⁴ A se vedea Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea generală. Conform noului Cod penal*, Editura C.H. Beck, București, 2010, p. 337; Constantin Mitrache, Cristian Mitrache, *op. cit.*, p. 401.

⁵ Constantin Mitrache, Cristian Mitrache, *op. cit.*, p. 401.

Potrivit art. 1 Cod penal, sub denumirea marginală de „Legalitatea incriminării”, „(1) Legea penală prevede faptele care constituie infracțiuni. (2) Nicio persoană nu poate fi sancționată penal pentru o faptă care nu era prevăzută de legea penală la data când a fost săvârșită”.

Conform art. 2 Cod penal, sub denumirea marginală de „Legalitatea sancțiunilor de drept penal”, „(1) Legea penală prevede pedepsele aplicabile și măsurile educative ce se pot lua față de persoanele care au săvârșit infracțiuni, precum și măsurile de siguranță ce se pot lua față de persoanele care au comis fapte prevăzute de legea penală. (2) Nu se poate aplica o pedeapsă ori nu se poate lua o măsură educativă sau o măsură de siguranță dacă aceasta nu era prevăzută de legea penală la data când fapta a fost săvârșită. (3) Nicio pedeapsă nu poate fi stabilită și aplicată în afara limitelor generale ale acesteia.”

b) Infracțiunea este unicul temei al răspunderii penale

Potrivit acestui principiu, numai săvârșirea unei infracțiuni², fapt stabilit de organul competent și în forma cerută de lege, poate servi ca temei pentru răspunderea penală a unei persoane.³

Acest principiu este consacrat expres în dispozițiile art. 15 alin. (2) Cod penal, care prevede că „Infracțiunea este singurul temei al răspunderii penale.” Este și un principiu fundamental al dreptului penal.

c) Principiul umanismului

În domeniul răspunderii penale principiul umanismului își găsește expresie în condițiile și conținutul constrângerii juridice, care intervine în cadrul săvârșirii infracțiunii. Principiul se desprinde din mai multe dispoziții ale Codului penal privind sistemul de pedepse, neprevăderea pedepsei cu moartea, interzicerea torturii, prevederea unor măsuri de individualizare a răspunderii penale fără aplicarea pedepsei (renunțarea ori amânarea aplicării pedepsei), prevederea pentru destinatarii legii penale a unor exigențe cărora aceștia li se pot conforma.⁴

d) Principiul răspunderii penale personale

Răspunderea penală are caracter personal, ea incumbă exclusiv persoanei care, având obligația de a respecta legea penală și săvârșind cu vinovăție fapta prevăzută de norma incriminatoare, a devenit subiect pasiv al răspunderii penale. Este inadmisibilă răspunderea pentru fapta altuia, adică răspunderea unei persoane care nu a săvârșit sau nu a participat sub o formă sau alta la săvârșirea infracțiunii.⁵

Personalitatea răspunderii penale are drept consecință personalitatea pedepsei, care trebuie să fie aplicată și să fie executată personal de către subiectul pasiv al răspunderii penale, fiind inadmisibilă transferarea ei asupra altei persoane.⁶

e) Principiul unicității răspunderii penale

Potrivit acestui principiu, o persoană care a săvârșit o infracțiune nu poate fi trasă la răspundere penală decât o singură dată.⁷ Atunci când raportul juridic de răspundere penală s-a stins, în condițiile legii, nu se mai poate pune problema antrenării răspunderii penale.¹

¹ William Brînză, *Drept penal. Partea generală*, Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 15.

² Art. 15 alin. (1) Cod penal: „Infracțiunea este fapta prevăzută de legea penală, săvârșită cu vinovăție, nejustificată și imputabilă persoanei care a săvârșit-o”.

³ Gheorghe Ivan, Mari-Claudia Ivan, *Drept penal. Partea generală conform noului Cod penal*, Ediția a 3-a, revizuită și adăugită, Editura C.H. Beck, București, 2017, p. 8.

⁴ Constantin Mitrache, Cristian Mitrache, *op. cit.*, p. 401.

⁵ Costică Bulai, Bogdan N. Bulai, *Manual de drept penal. Partea generală*, Editura Universul Juridic, București, 2007, p. 337.

⁶ Ibidem.

⁷ Gheorghe Ivan, Mari-Claudia Ivan, *op. cit.*, p. 194.

Din punct de vedere procedural acesta este cunoscut drept principiul *ne bis in idem*, consacrat la art. 6 Cod procedură penală.² Potrivit acestui text „Nicio persoană nu poate fi urmărită sau judecată pentru săvârșirea unei infracțiuni atunci când față de acea persoană s-a pronunțat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică.”

f) Principiul inevitabilității răspunderii penale

Acest principiu presupune că oricine săvârșește o infracțiune trebuie să răspundă penal. Răspunderea penală este o consecință inevitabilă a săvârșirii unei infracțiuni.³

Înlăturarea răspunderii penale în cazurile prevăzute de lege (amnistie, lipsa plângerii prealabile, împăcarea, prescripție ș.a.) nu diminuează importanța principiului care corespunde și principiului egalității tuturor persoanelor în fața legii penale.⁴

Principiul oficialității acțiunii penale contribuie din plin la realizarea inevitabilității răspunderii penale, întrucât în marea majoritate a infracțiunilor acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, iar organele judiciare sunt obligate să acționeze din oficiu în cazul comiterii unor astfel de fapte.⁵

g) Principiul individualizării răspunderii penale

Potrivit acestui principiu, răspunderea penală trebuie să fie diferențiată în funcție de gravitatea infracțiunii, de persoana infractorului pentru a asigura atât sancționarea corectă a infractorului, cât și realizarea prevenției generale și speciale.⁶

Individualizarea răspunderii penale are loc în conformitate cu legea care consacră dispoziții speciale privitoare la individualizarea pedepsei (art. 74-106 Cod penal).⁷

h) Principiul prescriptibilității răspunderii penale

Răspunderea penală, ca mijloc de realizare a ordinii de drept prin constrângere, pentru a fi eficientă, trebuie să intervină prompt, cât mai aproape de momentul săvârșirii infracțiunii. În acest fel se realizează atât prevenția specială, cât și cea generală, se creează sentimentul de securitate a valorilor sociale, se restabilește ordinea de drept încălcată, se întărește încrederea în autoritatea legii.⁸

Cu cât răspunderea penală intervine mai târziu față de data săvârșirii infracțiunii, cu atât eficiența ei scade, rezonanța socială a infracțiunii se stinge treptat, iar stabilirea răspunderii penale pentru infracțiunea care aproape a fost uitată, ale cărei urmări au putut fi reparate, înlăturate sau șterse prin trecerea timpului nu mai apare ca necesară. Pe lângă aceste aspecte, nu trebuie neglijată nici situația infractorului care s-a aflat în tot acest interval sub amenințarea răspunderii penale, care s-a putut îndrepta și deci nu mai este necesară stabilirea răspunderii penale și a pedepsei.⁹

Dacă răspunderea penală nu a fost stabilită într-un anumit termen de la săvârșirea infracțiunii, aceasta se prescrie, adică se stinge dreptul de a mai fi stabilită răspunderea penală.¹⁰

¹ Vasile Păvăleanu, *Drept penal general (conform noului Cod penal)*, Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 324.

² Daniel Grădinaru, *Instituții de drept penal: infracțiunea, pedeapsa, răspunderea penală. Sinteze și grile*, Editura C.H. Beck, București, 2017, p. 121.

³ Constantin Mitrache, Cristian Mitrache, *op. cit.*, p. 402; Gheorghe Ivan, Mari-Claudia Ivan, *op. cit.*, p. 194.

⁴ Constantin Mitrache, Cristian Mitrache, *op. cit.*, p. 402.

⁵ A se vedea Vasile Păvăleanu, *op. cit.*, p. 325.

⁶ Constantin Mitrache, Cristian Mitrache, *op. cit.*, p. 402.

⁷ Ibidem.

⁸ Alexandru Boroi, *op. cit.*, p. 339; Constantin Mitrache, Cristian Mitrache, *op. cit.*, p. 402-403.

⁹ Constantin Mitrache, Cristian Mitrache, *op. cit.*, p. 403.

¹⁰ Ibidem.

În legislația penală română au fost prevăzute dispoziții prin care este stabilită prescripția răspunderii penale pentru aproape toate infracțiunile, excepție făcând doar infracțiunile de genocid, contra umanității, de război, infracțiunile de omor (art. 188 și art. 189 Cod penal) și infracțiunile intenționate urmate de moartea victimei pentru care s-a prevăzut imprescriptibilitatea atât a răspunderii penale, cât și a executării pedepsei (art. 153 alin. 2 și art. 161 alin. 2 Cod penal).¹

BIBLIOGRAFIE

1. Boroș Alexandru, *Drept penal. Partea generală. Conform noului Cod penal*, Editura C.H. Beck, București, 2010;
2. Brînză William, *Drept penal. Partea generală*, Editura Universul Juridic, București, 2012;
3. Bulai Costică, Bulai Bogdan N., *Manual de drept penal. Partea generală*, Editura Universul Juridic, București, 2007;
4. Grădinaru Daniel, *Instituții de drept penal: infracțiunea, pedeapsa, răspunderea penală. Sinteze și grile*, Editura C.H. Beck, București, 2017;
5. Ivan Gheorghe, Ivan Mari-Claudia, *Drept penal. Partea generală conform noului Cod penal*, Ediția a 3-a, revizuită și adăugită, Editura C.H. Beck, București, 2017;
6. Mitrache Constantin, Mitrache Cristian, *Drept penal român. Partea generală*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2016;
7. Păvăleanu Vasile, *Drept penal general (conform noului Cod penal)*, Editura Universul Juridic, București, 2012;

¹ Ibidem.